

OLIIY TA'LIM TIZIMIGA XORIJIY INVESTITSIYALARNI JALB QILISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Almardanov Ulug'bek Qudrat o'g'li

Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi Xorijiy investitsiyalar va grantlar bilan
ishlash bo'limi bosh mutaxassisi

Annotatsiya: Mazkur tezisdagi O'zbekiston oliy ta'lim tizimiga xorijiy investitsiyalarni jalb qilish jarayoni va uning samaradorligini baholash mexanizmlarini takomillashtirish masalasi yoritilgan. Xorijiy investitsiyalar ta'lim sifatini oshirish, ilmiy-innovatsion loyihalarni rivojlantirish hamda universitetlarning xalqaro reytinglardagi o'rnini mustahkamlashga xizmat qilishi ta'kidlangan. Investitsiyalarning ta'lim tizimiga ta'sirini baholashda xalqaro tajribadan foydalanish, investitsiyalarni shaffof taqsimlash va ilmiy tadqiqotlarni moliyalashtirish muhimligi ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: Oliy ta'lim, xorijiy investitsiyalar, investitsion samaradorlik, baholash mexanizmi, xalqaro reyting, ilmiy-innovatsion loyihalar.

Oliy ta'lim tizimi mamlakatning ilmiy va iqtisodiy taraqqiyotida hal qiluvchi omillardan biri hisoblanadi. Shu sababli, dunyoning rivojlangan davlatlari oliy ta'limni modernizatsiya qilish, innovatsion ta'lim dasturlarini joriy etish va xalqaro investitsiyalarni jalb qilishga alohida e'tibor qaratmoqda. O'zbekiston ham mustaqillik yillaridan boshlab oliy ta'lim tizimini tubdan isloh qilish va uni xalqaro standartlarga moslashtirishga intilmoqda. Bunda xorijiy investitsiyalar muhim ahamiyat kasb etadi, chunki u moliyaviy resurslar bilan ta'minlash, ta'lim sifatini oshirish va ilmiy tadqiqotlarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bois, oliy ta'lim tizimida xorijiy investitsiyalar samaradorligini baholash va uni takomillashtirish mexanizmlarini ishlab chiqish dolzarb masala hisoblanadi.

Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish jarayonida bir qator omillar e'tiborga olinishi lozim. Avvalo, mamlakatning oliy ta'lim sohasidagi investitsion jozibadorligi muhim rol o'ynaydi. Bu borada ta'lim muassasalarining reytingi, akademik muhit, ilmiy tadqiqot infratuzilmasi va xalqaro hamkorlik imkoniyatlari asosiy ko'rsatkichlar hisoblanadi. Rivojlangan mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatmoqdaki, investitsiyalar samaradorligini ta'minlash uchun, avvalo, aniq va shaffof qonunchilik bazasi yaratilishi, xorijiy investorlar uchun qulay ishbilarmonlik

muhibi shakllantirilishi zarur. Buning uchun davlat tomonidan tegishli imtiyozlar va grantlar taqdim etilishi, soliqqa tortish shartlari yengillashtirilishi mumkin.

Xorijiy investitsiyalarni samarali boshqarish va natijalarini baholash uchun maxsus tizimlar ishlab chiqilishi lozim. Bu tizimlar yordamida investitsiyalarning ta'lim sifati va innovatsion faoliyatga ta'siri doimiy ravishda monitoring qilib boriladi. Zamonaviy iqtisodiy tahlil usullari asosida investitsiyalar ta'sirini aniqlash imkonini beruvchi baholash mezonlari ishlab chiqilishi kerak. Masalan, investitsiyalar jalb qilingan oliy ta'lim muassasasida o'quv dasturlarining yangilanish darajasi, ilmiy maqolalar soni, xalqaro grantlar va loyihalar ko'lamida hamda bitiruvchilarning ishga joylashish ko'rsatkichi kabi mezonlar asosida baholash amalga oshirilishi mumkin.

Shuningdek, xorijiy investitsiyalar natijasida vujudga kelayotgan ta'lim muhitining samaradorligini oshirish maqsadida xalqaro ekspertlar va professor-o'qituvchilarni jalb qilish ham muhim omil hisoblanadi. Ko'plab rivojlangan davlatlar, xususan AQSh, Buyuk Britaniya va Germaniya tajribasi shuni ko'rsatmoqdaki, xorijiy mutaxassislarning ta'lim jarayoniga jalb etilishi oliy ta'lim sifatini oshirishga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. O'zbekistonda ham xorijiy investorlarning ta'lim sohasiga qiziqishini oshirish maqsadida ular uchun maxsus dasturlar ishlab chiqilishi va manfaatli hamkorlik shartlari taklif etilishi lozim.

Investitsiyalar samaradorligini baholashning muhim yo'nalishlaridan biri bu – oliy ta'lim muassasalarining xalqaro reytinglardagi o'rnidir. O'zbekiston oliy ta'lim muassasalari Times Higher Education, QS World University Rankings va boshqa xalqaro reytinglarda yuqori o'rinlarni egallashga intilmoqda. Shu nuqtayi nazardan, xorijiy investitsiyalar ta'sirida universitetlarning reytingi qanday o'zgarayotgani va bu o'zgarishlarning sifat jihatdan qanday natijalarga olib kelayotgani o'rganilishi lozim.

Bundan tashqari, xorijiy investitsiyalarning samaradorligini oshirish uchun ularni aniq va shaffof mexanizmlar asosida taqsimlash ham muhimdir. Investitsiyalar faqatgina infratuzilmani yaxshilashga emas, balki ilmiy-innovatsion loyihalarni moliyalashtirishga, yosh olimlarni qo'llab-quvvatlashga va ilg'or texnologiyalarni joriy etishga yo'naltirilishi lozim. Shundagina xorijiy investitsiyalar ta'lim tizimi rivojiga haqiqiy hissa qo'sha oladi.

Oliy ta'lim tizimidagi investitsiyalar natijasida yaratilayotgan innovatsion muhit va yangi ta'lim dasturlari iqtisodiy rivojlanishga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Xususan, oliy ta’lim muassasalarida ilmiy tadqiqotlar va startap loyihalar rivojlanib, ular natijasida iqtisodiyotning turli sohalarida yangi texnologiyalar paydo bo’ladi. Natijada esa mamlakatga intellektual salohiyat va texnologik mustaqillikni oshirish imkoniyati yaratiladi.

Xulosa qilib aytganda, O‘zbekistonda oliy ta’lim tizimiga xorijiy investitsiyalarni jalb qilish jarayoni jadallashib bormoqda va uning samaradorligini oshirish dolzarb masalalardan biri bo‘lib qolmoqda. Xorijiy investitsiyalarni baholash va boshqarishning samarali mexanizmlarini yaratish orqali oliy ta’lim tizimini rivojlantirish, xalqaro reytinglarda yuqori o‘rinlarni egallash va mamlakatning ilmiy-innovatsion salohiyatini oshirish mumkin. Shu bois, davlat siyosatida xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va ulardan unumli foydalanish masalalariga alohida e’tibor qaratish talab etiladi. Oliy ta’lim tizimining globallasuvi sharoitida investitsiyalarni to‘g‘ri yo‘naltirish va natijalarini chuqur tahlil qilish nafaqat ta’lim sohasini, balki umuman mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Altbach, P. G., & Salmi, J. (Eds.). (2011). The road to academic excellence: The making of world-class research universities. World Bank Publications.
2. Knight, J. (2013). The changing landscape of higher education internationalization—for better or worse?. Perspectives: Policy and Practice in Higher Education, 17(3), 84-90.
3. Marginson, S. (2016). Higher education and the common good. Melbourne University Publishing.
4. OECD. (2021). Education at a Glance 2021: OECD Indicators. OECD Publishing.
5. World Bank. (2020). The impact of foreign direct investment on education systems: Trends and policy implications. World Bank Reports.

Research Science and
Innovation House

